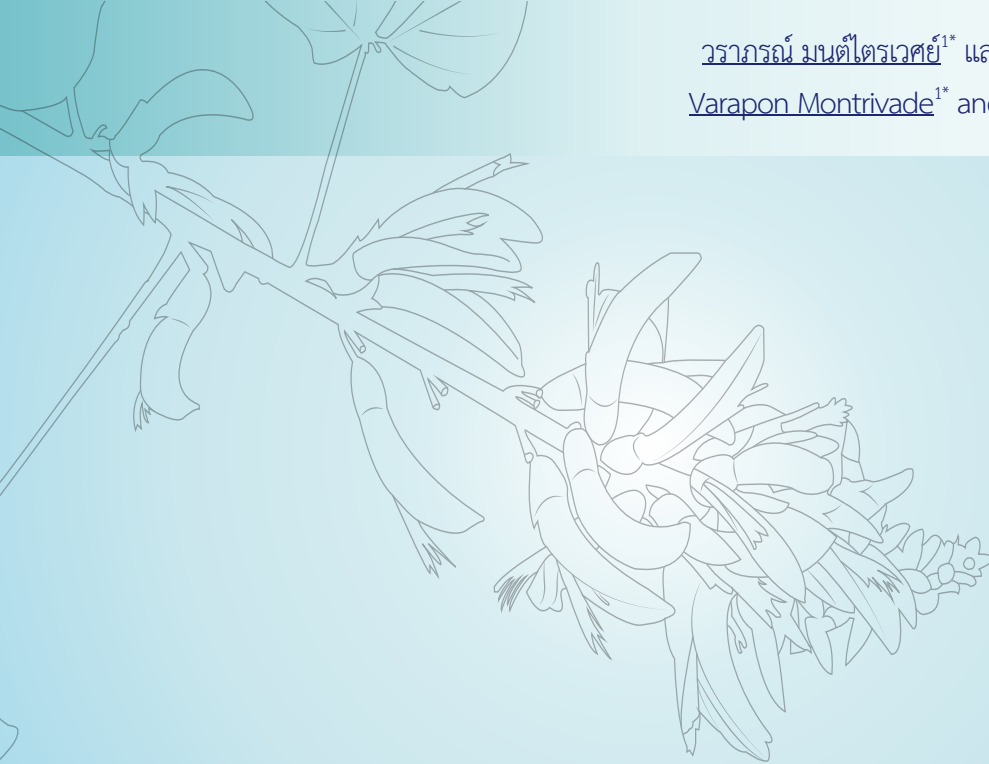

สีทันในเส้นด้าย: ความท้าทายในการสร้างสรรค์
และพัฒนาผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์อย่างยั่งยืน

Being Colorful in Thread: The Challenges Involved in
Sustainably Creating and Developing Plow Karen's Textiles

วราภรณ์ มนต์ไทรเวศย์^{1*} และพิสิษฐ์ ปานแร่¹
Varapon Montrivade^{1*} and Pasit Panrae¹

¹ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ 10200

¹ Faculty of Archaeology, Silpakorn University, Bangkok, 10200, Thailand

*Corresponding author, E-mail address: montrivade@yahoo.com

(Received: February 1, 2024; Revised: May 10, 2024; Accepted: June 10, 2024)

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งตอบคำถามวิจัยที่ว่า “อะไรคือความท้าทายในการสร้างสรรค์และพัฒนาผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์อย่างยั่งยืน เพื่อตอบสนองความต้องการซื้อของผู้บริโภคในตลาดออฟไลน์และออนไลน์” ผ่านการทำงานภาคสนามทางมานุษยวิทยาและใช้ Empathy Map Canvas เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจความต้องการของชุมชน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า สมาชิกของกลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำรู้ถึงความสำคัญของผ้าทอในฐานะภูมิปัญญาพื้นบ้านและความต้องการซื้อผ้าทอกะเหรี่ยงของคนต่างวัฒนธรรม พวกเขาเห็นถึงการมีอยู่ของ “ต้นทุนทางธรรมชาติ” ที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต และ “ต้นทุนทางมนุษย์” จากการที่คนรุ่นใหม่ ๆ หันกลับมาใช้ชีวิตและทำงานในท้องถิ่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องผ้าทอระหว่างผู้คนในชุมชนและระหว่างคนในชุมชนกับคนนอกชุมชนนำมาสู่การออกแบบและสร้างสรรค์ผ้าทอและสินค้าจากผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์ในรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบประยุกต์ ที่ตั้งอยู่บนความสมดุลระหว่างความต้องการซื้อของผู้บริโภคกับศักยภาพในการผลิตของชุมชน ข้อค้นพบชี้ให้เห็นความท้าทายของกะเหรี่ยงโปว์ด้านข้างในการมองหาโอกาสและช่องทางในการสื่อสาร/นำเสนอสินค้าวัฒนธรรมของกลุ่ม ๆ ที่เคลื่อนจากพื้นที่ออนไซต์สู่พื้นที่ออนไลน์ พร้อมไปกับการสื่อสารเรื่องราวที่หลากหลายของกะเหรี่ยงโปว์สู่สังคม

คำสำคัญ: กะเหรี่ยงโปว์ ผ้าย้อมสีธรรมชาติ ต้นทุนทางธรรมชาติ ต้นทุนทางมนุษย์ สินค้าวัฒนธรรม

Abstract

This article endeavors to answer the research question “How can the Plow Karen of Dan Chang community sustainably create and develop their woven fabric products to meet consumer needs in both offline and online markets and gain financial benefits?”. Anthropological fieldwork and the Empathy Map Canvas were employed as tools to comprehend community needs. According to the study results, the Ban Huai Hin Dam Naturally Dyed Fabrics Women Group's members recognized the value of woven fabrics as their folk wisdom, and outsiders were becoming more interested in purchasing the Karen textiles. They were also aware of the “natural capital” found in abundance in their community, which could be used as production inputs along with “human capital” when young people returned to work in the community. The design and production of Plow Karen woven fabrics, both traditional and applied patterns, emerged from interactions on textile preservation among people in and outside the community. The findings highlight the challenge faced by Plow Karen Dan Chang in identifying opportunities and channels for communicating their cultural products, moving from on-site to online platforms, along with communicating the diverse stories of Plow Karen to society.

Keywords: Plow Karen, Naturally Dyed Fabrics, Natural Capital, Human Capital, Cultural Products

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ประเทศที่พัฒนาแล้วได้เข้าสู่สังคมหลังอุตสาหกรรม ที่มูลค่าการผลิตกระจุกตัวอยู่ในภาคบริการ ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศยกระดับเป็นประเทศอุตสาหกรรม ความกดดันทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทำให้ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” (Creative Economy) เป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศ โดยสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยพื้นฐานของความรู้ นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ (Creative Product) ที่เป็นได้ทั้งสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) และจับต้องได้ (Tangible) เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจ การสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณจากภาครัฐ โดยมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทำหน้าที่เชื่อมโยงการดำเนินงานระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงกับภาคการผลิตจริง (Real Sector) เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในหลายประเทศอย่างต่อเนื่อง [1]

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม จากการเป็นถิ่นฐานที่ตั้งที่ผู้คนจากหลายชาติพันธุ์ อยู่อาศัย ผสมผสาน และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันมา ความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้เป็นเสมือนทุนทางวัฒนธรรมที่มีค่า ที่ในบริบทของสังคมโลกปัจจุบันสามารถนำมาใช้เป็นต้นทุนในการพัฒนาต่อยอด ทั้งเพื่อพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ผลักดันการเติบโตทางเศรษฐกิจ และสร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่ หากมุ่งมองเฉพาะในมิติทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายของไทยสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดด้วยกรอบคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” เช่นในนิยามของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ พ.ศ. 2553 ที่ว่าด้วย “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” คือ แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมสมัยใหม่ [2] เพื่อผลักดันทุนทางวัฒนธรรมในแต่ละสังคมวัฒนธรรมไปสู่ “สินค้าวัฒนธรรม” หรือ “สินค้าท้องถิ่น” ที่มีจุดขาย คือ ความเฉพาะ/อัตลักษณ์ของท้องถิ่น และการผสมผสานสินค้าเชิงวัฒนธรรมเข้ากับนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้สินค้าท้องถิ่นมีความร่วมสมัยและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ไทยหาประสบการณ์ บริการ และสินค้าที่มีความแตกต่าง มีเอกลักษณ์ (unique) เฉพาะตัว [3] ผ่านการซื้อสินค้าวัฒนธรรม/สินค้าท้องถิ่นในพื้นที่ออฟไลน์และออนไลน์

ในท่ามกลางบริบทโลกที่เปลี่ยนไป ทั้งด้วยเงื่อนไขของการก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (Climate Change) และสถานการณ์การระบาดโควิด-19 ที่เป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดเร็วขึ้น ตลาดหรือพื้นที่ขายสินค้าออนไลน์ได้เปลี่ยนรูปแบบหรือปรับตัวสู่พื้นที่ออนไลน์มากขึ้น โลกดิจิทัลกลายเป็นช่องทางสร้างโอกาสมหาศาลให้กับสินค้าท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม สินค้าท้องถิ่นก็ยังมีจุดอ่อนในเรื่องการไม่มีเอกลักษณ์โดดเด่น บรรจุภัณฑ์ไม่สวยงามไม่ทันสมัย ขาดช่องทางการจำหน่ายไม่มีตัวตนบนโลกออนไลน์ ส่งผลให้ผู้บริโภคไม่สามารถเข้าถึงสินค้าได้ และขาดการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ และทำให้ผู้บริโภครู้จักแบรนด์และสินค้า ซึ่งนั่นทำให้ผู้ประกอบการสินค้าท้องถิ่นต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนด้วยการใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่นมาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ นับตั้งแต่การสร้างความต่างด้วย 1) วัสดุ/วัตถุดิบท้องถิ่น 2) เรื่องราว/เรื่องเล่า (Story) และ 3) ทักษะ องค์ความรู้เฉพาะถิ่น [3] รวมถึง 4) ช่องทางการจัดจำหน่ายที่แตกต่างกัน

แบบแผนการใช้ชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาต่อยอดเป็นสินค้า วัฒนธรรมได้ โดยหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ คือ “กะเหรี่ยง” กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัย อยู่หนาแน่นในภาคเหนือและตะวันตกของประเทศไทย ชื่อ “กะเหรี่ยง” เป็นชื่อที่เรียกตามอย่างมอญ ซึ่งเรียก กลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า “กะเรง” ขณะที่ชนกลุ่มนี้ (ยกเว้นกลุ่มตองสอ) เรียกตนเองว่า “ปากกะญอ” ซึ่งแปลว่า “คน” ทางภาคเหนือของประเทศไทยและทางรัฐฉานของพม่า กลุ่มชนนี้เป็นที่รู้จักในนามว่า “ยาง” ซึ่งเป็นคำที่ พวกขานหรือไทใหญ่ใช้เรียกกะเหรี่ยง พม่าจะเรียกกะเหรี่ยงว่า “คะหยิ่น” ซึ่งหมายถึง กะเหรี่ยงสะกอและ กะเหรี่ยงโป นอกจากนี้แล้ว ยังพบว่า มีการใช้คำว่า “กะเหรี่ยงขาว” (White Karen) ซึ่งใช้เรียกทั้งกะเหรี่ยง สะกอและกะเหรี่ยงโป ส่วนทางภาคตะวันตก เช่น จังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ บางครั้งจะใช้ คำเรียกว่า “กะหรั่ง” นอกจากนี้ ชาวบ้านในจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ใช้คำว่า “กะเหรี่ยง” เป็นคำที่เรียกชาวกะเหรี่ยงโป และคำว่า “กะหรั่ง” เรียกชาวกะเหรี่ยงสะกอ [4]

ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ประกอบด้วย กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบุรี กะเหรี่ยงโปว์เป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่พบตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐาน อยู่ในพื้นที่ป่าที่ยังคงเหลืออยู่ใกล้ชายแดนไทย-พม่า กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวมีแบบแผนการใช้ชีวิตที่มีเอกลักษณ์ สะท้อนการใช้ชีวิตที่ปรับประยุกต์ให้เข้ากับธรรมชาติ แบบแผนการใช้ชีวิตที่ให้ภาพการอยู่ร่วมกันของคนกับป่า ปรากฏชัดอยู่ในความคิดและการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐาน การเพาะปลูก อาหารการกิน เครื่องแต่งกาย ความเชื่อและพิธีกรรม ฯลฯ ที่หมายรวมถึงการเผชิญ/เปิด/ตั้งรับกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามา กระทบวิถีชีวิตของพวกเขา ในจังหวัดสุพรรณบุรี ประเทศไทย ปรากฏการตั้งถิ่นฐานของกะเหรี่ยงโปว์หนาแน่น อยู่ในอำเภอด่านช้าง โดยเฉพาะในตำบลองค์พระและตำบลวังยาว กลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวมีแบบแผนการใช้ ชีวิตหลายประการที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ทั้งในเรื่องแบบ แผนการผลิต ความเชื่อและพิธีกรรม ที่สะท้อนการอยู่ร่วมกันกับป่าและธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมถึงการนำทุน ทางวัฒนธรรมมาต่อยอดเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม/สินค้าท้องถิ่น

หนึ่งในนั้นคือ “ผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์ด่านช้าง” ที่มีอัตลักษณ์ทั้งในเรื่องสีสันและลวดลาย ที่เกิดจากทักษะ การย้อมและการทออันเป็นภูมิรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งนั่นคือความต่างในเรื่องราว วัตถุดิบ และทักษะ ที่ทำให้ผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์มีศักยภาพของการเป็นสินค้าวัฒนธรรม ยิ่งในบริบทปัจจุบันที่กะเหรี่ยงโปว์ด่านช้าง ยังคงผลิตผ้าทอ ทั้งเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและเพื่อการค้า โดยมีกระบวนการผลิตที่แตกต่างกันไปแต่ละชุมชน บางกลุ่ม/บางหมู่บ้านผลิตเฉพาะผ้าทอตามชนบทเดิม ขณะที่บางกลุ่ม/บางหมู่บ้านผลิตทั้งผ้าทอตามชนบทและ ผ้าทอในเชิงพาณิชย์ โดยการค้นหา รื้อฟื้น และผสานภูมิรู้เดิม เช่น การใช้สีย้อมจากพืชพันธุ์ตามธรรมชาติ การทอลวดลายดั้งเดิม ฯลฯ เข้ากับวิถีคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มคุณค่าและยกระดับผ้าทอกะเหรี่ยง สู่อุตสาหกรรม/สินค้าท้องถิ่น และมีการจัดจำหน่ายในพื้นที่ออนไลน์ เช่น ตามงาน/เทศกาลระดับอำเภอ และจังหวัด ขายให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมชุมชน และการผลิตตามคำสั่งซื้อ (made-to-order) ของ ผู้ชื่นชอบสินค้าวัฒนธรรมที่สามารถรอคอยสินค้าที่ใช้เวลาผลิตยาวนานได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อโลกเคลื่อนเข้าสู่ สังคมดิจิทัลมากขึ้น การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงคือหนึ่งในความท้าทายของผู้ผลิตสินค้าวัฒนธรรม ที่ยังคงยังคงสร้างสรรค์สร้างสินค้าที่มีอัตลักษณ์ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองและชุมชน ดำรงไว้ซึ่ง การพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในมิติด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม รวมถึงสามารถผลักดันผ้าทอและผลิตภัณฑ์จาก ผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์สู่การจำหน่ายในพื้นที่ออนไลน์โดยยังคงคุณค่าของสินค้าวัฒนธรรม/สินค้าท้องถิ่นไว้ได้

สภาวะการณ์ที่น่าสนใจนี้ ในทางหนึ่งจุดประกายให้คณะผู้วิจัยมุ่งมองไปยังคำถามวิจัยที่ว่า “ในบริบทที่กะเหรี่ยงโปว์ด้านข้างสามารถแสวงหารายได้จากการผลิตผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อการค้า อะไรคือความท้าทายในการสร้างสรรค์และพัฒนาผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์อย่างยั่งยืน เพื่อตอบสนองความต้องการซื้อของผู้บริโภคในตลาดออฟไลน์และออนไลน์” ซึ่งจักเป็นประโยชน์ในการขยาย เผยแพร่ และต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ที่ที่น่าสนใจนี้ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ด้านข้าง ผู้ชื่นชอบและซื้อหาสินค้าวัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ฯลฯ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความท้าทายในการสร้างสรรค์และพัฒนาผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์อย่างยั่งยืน เพื่อตอบสนองความต้องการซื้อของผู้บริโภคในตลาดออฟไลน์และออนไลน์

ระเบียบวิธีการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยที่ได้รับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (เลขที่โครงการ REC 65.1207-206-9501) การเลือกพื้นที่ในการศึกษาเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในภาพกว้าง คณะผู้วิจัยเลือกทำการศึกษา ณ ชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ด้านข้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยความน่าสนใจของ “ชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ด้านช้าง” คือ การทอผ้ายังคงมีความสำคัญในวิถีชีวิต ทั้งในฐานะเครื่องนุ่งห่มที่สะท้อนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และการเป็นสินค้าวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับโลกที่เคลื่อนไหว

กลุ่มเป้าหมายของการศึกษา คือ สมาชิกของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ จำนวน 5 – 10 คน คณะผู้วิจัยใช้การชักชวนอย่างไม่เป็นทางการ (ทางโทรศัพท์) สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สมาชิกของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ มีการชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเห็นถึงความสำคัญของการวิจัยดังกล่าว เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยสมัครใจให้ข้อมูล/เข้าร่วมการวิจัย นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยเข้าถึงผู้เข้าร่วมการวิจัยด้วยการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่จริง และมีการเก็บข้อมูลแบบออนไลน์ผ่านการสนทนาออนไลน์บนแพลตฟอร์ม Messenger โดยพิจารณาตามความเหมาะสมและความสะดวกของผู้เข้าร่วมการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและถอดบทเรียน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อค้นหาข้อค้นพบหรือประเด็นที่แฝงอยู่ในข้อความจากเอกสารและบทสัมภาษณ์สมาชิกของกลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ ที่สามารถตรวจสอบความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และความสมบูรณ์ของข้อมูลได้ และ 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ซึ่งคือการนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษามาตีความ วิเคราะห์ และเปรียบเทียบด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการมองประเด็นปัญหา

แนวคิดและทฤษฎี

เศรษฐกิจสร้างสรรค์

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ตามความหมายของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หมายถึง แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา

(Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม (Culture) การสั่งสมความรู้ของสังคม (Wisdom) และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ (Technology and Innovation) คำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นคำภาษาไทยที่ใช้แทนคำในภาษาอังกฤษหลาย ๆ คำ ไม่ว่าจะเป็น creative economy, creative industries, cultural industries โดยแต่ละคำถูกบัญญัติขึ้นโดยหลายหน่วยงาน และมีความแพร่หลายในหลายมิติ ดังนั้นอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงมีบริบทและความหมายใกล้เคียงกัน [5]

ปัจจุบันยังไม่มีกำหนดคำนิยามของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เป็นหนึ่งเดียว ขึ้นอยู่กับการนำไปปรับใช้ให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศและองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยความหมายอย่างง่ายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งนิยามโดย John Howkins (2001) คือ “การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์” สำหรับสาขาการผลิตที่พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์จะเรียกว่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ซึ่งหมายถึง กลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญ ทั้งนี้หน่วยงานและรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ได้ให้คำนิยามของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้

ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO Copyright Model) อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ “ประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมและศิลปะทั้งหมด ทั้งในรูปแบบค่าและบริการที่ต้องอาศัยความพยายามในการสร้างสรรค์งาน ไม่ว่าจะเป็นการทำให้ขึ้นมาโดยทันทีในขณะนั้นหรือผ่านกระบวนการผลิตมาก่อน” ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นในอุตสาหกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา

ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยกระทรวงวัฒนธรรม สื่อสารและกีฬา ประเทศอังกฤษ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ “อุตสาหกรรมที่มีรากฐานจากความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ และความสามารถของบุคคล ซึ่งมีศักยภาพในการสร้างงานและความมั่นคงผ่านการสร้างและใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญา” [6]

นิยามเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขับเคลื่อนนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ พ.ศ. 2553 ได้กำหนดนิยามว่า “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” คือ แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (knowledge) การสร้างสรรค์งาน (creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมสมัยใหม่ [2]

เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG)

เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) คือ โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวทางการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมไปยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนให้กับ 4 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-curves) ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมพลังงานและวัสดุ อุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ โดยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมจะเข้าไปช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผู้ผลิตที่เป็นฐานการผลิตเดิม เช่น เกษตรกรและชุมชน ตลอดจนสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูงหรือนวัตกรรม [7]

การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG ในปี พ.ศ. 2564 – 2569 จะมี 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ การเกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ และการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แสดงถึงการให้ความสำคัญของการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทางทรัพยากร อัตลักษณ์ในชุมชน ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งเป็นศักยภาพที่ปรากฏอยู่

ในทุกสังคมวัฒนธรรม หากศึกษาความต้องการของแต่ละพื้นที่และนำมาใช้ประโยชน์จากความเข้มแข็งในหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อต่อยอดและยกระดับมูลค่าของห่วงโซ่การผลิตสินค้าให้มีมูลค่าสูงขึ้นจะทำให้เกิดการยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน ภาคเอกชน ภาครัฐ และเครือข่ายต่างประเทศ เรียกว่า จตุภาคี (Quadruple Helix) เพื่อสร้างการขับเคลื่อนสินค้าทางวัฒนธรรมในชุมชน และต่อยอดไปสู่กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน [8]

นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำ BCG Value Chain ของสินค้าเป้าหมาย เพื่อเร่งสร้างการรับรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ พร้อมจัดทำแผนขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ด้วยการยกระดับสินค้าวัฒนธรรมจากการผลิตมากแต่รายได้น้อยสู่การผลิตน้อยแต่สร้างรายได้มาก ซึ่งเป็นการเน้นเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณเพื่อสร้างเศรษฐกิจของประเทศในลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน [9] โดยกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาโมเดลเศรษฐกิจ BCG นี้ ต้องทำความเข้าใจว่าการพัฒนานี้ไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับสังคมและรักษาสິงแวดล้อมได้อย่างสมดุล จะไม่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน โดยกลุ่มผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneurs) ส่งเสริมและพัฒนาระบบการคิดสร้างสรรค์และคิดเชิงออกแบบ เพื่อยกระดับมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการให้เพิ่มมากขึ้น โดยการใช้รากเหง้าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีอยู่นำมาสร้างสรรค์เป็นเนื้อหา (Content) และเรื่องราว (Story) ให้กับสินค้าทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้ร่วมสมัย เป็นการต่อยอดไปสู่สินค้าและบริการที่มีมูลค่าสูงมากขึ้น [10] เช่น การสร้างตลาดสินค้าใหม่ การแปรรูปหรือพัฒนาสินค้า ซึ่งอาจต้องบูรณาการองค์ความรู้ใหม่เข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็นสินค้าที่มีมูลค่ามากขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคในตลาดแห่งใหม่ [11] นำมาสู่เป้าหมายในการนำร่องและขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ จากการบูรณาการอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) คือ กระบวนการคิดที่ตั้งอยู่บนความต้องการของผู้ใช้ (User) เพื่อแก้ไขปัญหาของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค หรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด กระบวนการคิดที่ตั้งอยู่บนปัญหาการใช้งานนี้จึงสามารถปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์/บริการให้ทันสมัยได้ ซึ่งนั่นจะทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการอย่างต่อเนื่อง และทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์และเป็นรูปธรรม

การคิดเชิงออกแบบ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ Definition, Research, Interpretation, Idea Generation, Prototyping, Evaluation

Kernbach (2018) กล่าวว่า Empathy Map Canvas เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจชุมชน โดยมีที่มาจากขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด คือ ทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างลึกซึ้ง ไม่ใช่แค่เข้าใจเพียงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย แต่เข้าใจเสมือนเป็นกลุ่มเป้าหมาย เข้าใจความรู้สึกนึกคิด ความคาดหวัง ผิดหวัง กังวลใจ และความต้องการที่ลึกซึ้งมากกว่าการบอกความต้องการ [12]

การคิดเชิงออกแบบเป็นวิธีการที่เน้นการเอาใจใส่ ซึ่งส่งเสริมการออกแบบทางอารมณ์ จำเป็นต้องปฏิบัติต่อผู้คนไม่ใช่ในฐานะสมาชิก แต่ในฐานะมนุษย์ที่สร้างความผูกพันทางอารมณ์กับผลิตภัณฑ์ บริการ หรือพื้นที่ที่พวกเขาใช้ ดังนั้น ในการสร้างข้อมูลเชิงลึก การคิดเชิงออกแบบไม่ควรพิจารณาแค่ความต้องการและปัญหาของกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงเรื่องของอารมณ์เข้าไปด้วย พวกเขาสามารถใช้เทคนิคแผนที่ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy Mapping Technique/Empathy Map Canvas) เพื่อค้นหา แสดงภาพ และเข้าใจประสบการณ์ทางอารมณ์ของกลุ่มเป้าหมายในสถานการณ์ปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น โดยการสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัย Empathy Map Canvas เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากในการสร้างข้อมูลเชิงลึกให้มีความชัดเจนมากที่สุด [13]

เครื่องมือนี้สามารถใช้สำรวจหรือเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก (Insight) ของกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายตามความต้องการของผู้ใช้เครื่องมือ แม้เครื่องมือดังกล่าวจะถูกออกแบบมาเพื่อใช้ในการสร้างนวัตกรรม หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์และธุรกิจ แต่ก็สามารถนำมาปรับใช้ในการทำความเข้าใจชุมชนเพื่อเป้าหมายในการทำงานร่วมกับชุมชนได้เช่นกัน โดยต้องเข้าใจในแต่ละส่วนของเครื่องมือที่แบ่งออกเป็น 7 ส่วน คือ Think, Feel, See, Say, Do, Hear, Pain และ Gain และนำทุกส่วนในเครื่องมือไปเก็บข้อมูล

บทความเรื่อง “สี่สັນในเส้นด้าย: ความท้าทายในการสร้างสรรค์และพัฒนาผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์อย่างยั่งยืน” นี้ มุ่งทำความเข้าใจพัฒนาการของการผลิตสินค้าวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้าวัฒนธรรมของกลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์ด้านข้างในช่องทางออฟไลน์และออนไลน์ รวมถึงการวิเคราะห์ความท้าทายของชุมชนในการสร้างสรรค์และพัฒนาผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์ในตลาดออฟไลน์และออนไลน์ การทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาด้าน คณะผู้วิจัยมองผ่านกรอบคิดสำคัญ ๆ คือ 1) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่จักทำให้คณะผู้วิจัยเข้าใจการมองวัฒนธรรมในมิติของการเป็นต้นทุนที่สามารถนำมาพัฒนา สร้างสรรค์ และออกแบบเพื่อเป็นที่มาของรายได้ 2) เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ในการดึงดูดเชิงในเชิงวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพมาขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ และ 3) การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) โดยเฉพาะ Empathy Map Canvas มาเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจความต้องการของชุมชน (กลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ) ที่จักนำไปสู่การสร้างสรรค์และพัฒนาสินค้าทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อตอบสนองความต้องการซื้อของผู้บริโภคในตลาดออฟไลน์และออนไลน์

ผลการศึกษา

กะเหรี่ยงโปว์ด้านข้าง

ในการศึกษาของ สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ (2554) เรื่อง “การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย” กล่าวว่า กะเหรี่ยงในประเทศไทยเดิมมีอยู่ด้วยกัน 4 กลุ่มใหญ่ คือ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงคยา (แบรหรือบเว) และกะเหรี่ยงตองสูล (ตองตูหรือปาโอ) กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคตะวันตกส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงโป และกะเหรี่ยงสะกอ กล่าวกันว่าถิ่นฐานเดิมของชาวกะเหรี่ยงอยู่ในที่เบตตะวันตก เข้ามาตั้งอาณาจักรอยู่ในจีนเมื่อ 733 ปีก่อนพุทธกาลหรือประมาณ 3,238 ปีล่วงมาแล้ว หลังจากถูกจีนรุกรานจึงพากันหนีมาอยู่บริเวณแม่น้ำแยงซีเกียง ต่อมาเกิดปะทะกับชนชาติไทยจึงถอยร่นมาอยู่ตามลำน้ำโขงและแม่น้ำสาละวินในเขตพม่า [14] กะเหรี่ยงโปว์, โปว์ หรือโผ่วในอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่อพยพมาจาก

อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี (ชุมชนกะเหรี่ยงดั้งเดิม) อำเภอด่านช้างเป็นอำเภอเดียวในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีกะเหรี่ยงโปร้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน และพบแคในตำบลวังยาวและตำบลองค์พระเท่านั้น โดยตำบลวังยาวพบที่บ้านกล้วย บ้านป่าผาก บ้านตะเพินคี บ้านห้วยหินดำ และบ้านใหม่วังยาว ส่วนตำบลองค์พระพบที่บ้านทุ่งมะกอก [14]

โปร้ในอำเภอด่านช้าง ประกอบด้วยโปร้ด้ายเหลืองและโปร้ด้ายขาว โปร้ด้ายเหลืองเป็นกลุ่มที่มีมากในพื้นที่และเป็นกลุ่มที่เรียกได้ว่าอยู่ใน “ลัทธิเจ้าวัด” เนื่องจากตามความเชื่อจะมีผู้นำทางความเชื่อเรียกว่า “เจ้าวัด” โปร้กลุ่มนี้เชื่อและศรัทธาในพุทธทางศาสนา ลัทธิเจ้าวัด และคำสอนของบรรพบุรุษ พวกเขาเชื่อในศีล 5 และการไม่เบียดเบียนสัตว์ใหญ่ เชื่อว่าการทำผิดจะส่งผลทำให้เกิดบาปใหญ่ มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ รวมถึงความเชื่อและศรัทธาในคริสต์ศาสนาของโปร้ที่ปรากฏ ณ บ้านห้วยหินดำ ส่วนโปร้ด้ายขาวเป็นกลุ่มที่พบได้น้อยในพื้นที่ โปร้ด้ายขาวมีข้อปฏิบัติแบบโปร้ด้ายเหลือง คือ ต้องรักษาศีล 5 แต่ว่าจะไม่มีการนับถือเจ้าวัดเหมือนกับโปร้ด้ายเหลือง เนื่องจากการนับสายตระกูลของโปร้เป็นการนับญาติข้างฝ่ายหญิง นั่นคือ เมื่อมีการแต่งงาน ฝ่ายชายจะต้องแต่งงานเข้าบ้านฝ่ายหญิง อาศัยอยู่ที่บ้านของฝ่ายหญิง และยึดถือความเชื่อตามฝ่ายหญิง [14]

ฝ้าย้อมสีธรรมชาติในมิติของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสินค้าวัฒนธรรม

กะเหรี่ยงทอเสื้อและผ้านุ่งด้วยที่ทอผ้าแบบเข็มขัดคาดหลัง (Back Strap Loom) [15] หรือที่มักเรียกกันว่า “กีเอาจ” โดยเริ่มจากการปั่นด้าย การกรอด้วย การตั้งเครื่องทอผ้า การขึ้นด้าย และการทอ ส่วนลวดลายบนเสื้อผู้หญิงที่ออกรีดแล้วจะมี 2 แบบ แบบที่ 1 คือ ทอลายเดียวหรือวิธีการขีดทั้งตัว โดยให้ลายที่ปรากฏเหมือนกันทั้งผืน กะเหรี่ยงนิยมทอลายขีดและเล่นลายสลับสี ดังนั้น ในผืนเดียวจึงมีทั้งลวดลายยกดอกนูนขึ้นมาของลายขีดและลายเล่นสีสลับกัน และแบบที่ 2 คือ ทอจกลาย เป็นการทอลวดลายโดยการสอดด้ายสลับระหว่างด้ายยืน ฉะนั้นลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าทั้งผืนอาจไม่เหมือนกันก็ได้ ส่วนของผ้านุ่งจะมีลายขวางตลอดทั้งตัว โดยมีเทคนิคการทอ คือ 3 องค์ประกอบหลักที่ต้องปรากฏในผ้านุ่งของหญิงสาวทุกผืน ถือเป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติและสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาล “หนึคิ” คือ ส่วนลวดลายหลักของตัวผ้านุ่ง ที่เกิดจากการนำเส้นฝ้ายมามัดย้อมให้เกิดลาย “หนึมะะ” คือ ส่วนที่เป็นแถบสีพื้นอยู่บริเวณเชิงผ้านุ่งทั้ง 2 ด้าน นิยมทอด้วยสีดำหรือสีน้ำเงิน และ “หนึเต๊ะ” คือ ส่วนที่ทอด้วยเส้นด้ายหลายสีแทรกเป็นริ้วประกอบอยู่ทั่วผืนผ้านุ่ง [16]

วิถีชีวิตที่ผูกพันกับสิ่งแวดล้อม ทำให้คนโปร้ในอดีตใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะการย้อมสีธรรมชาติที่มีการสืบทอดภูมิปัญญาการย้อมและทอผ้ามาจากบรรพบุรุษ มีการเล่าสืบทอดกันว่า ในอดีตเด็กสาวชาวโปร้สวมใส่เครื่องแต่งกายสีขาว ด้ายสีขาวที่ใช้ทอก็เป็นเส้นฝ้ายจากต้นฝ้ายที่ปลูกไว้ในไร่หมุนเวียน เมื่อเด็กสาวมีอายุใกล้วัยรุ่น เริ่มเป็นสาว หรือมีอายุ 15 ปีขึ้นไป เด็กสาวต้องเปลี่ยนจากชุดสีขาวเป็นชุดสีแดง โดยมีแม่หรือสตรีสูงวัยในครอบครัวเป็นผู้ย้อมและทอเครื่องแต่งกายสีแดงสดนี้ให้ ส่วนเหตุผลที่ต้องเปลี่ยนมาใส่เสื้อและผ้านุ่งสีแดงก็เพราะเมื่อเริ่มเข้าวัยสาวประจำเดือนของหญิงสาวอาจเลอะเปรอะเปื้อนให้เห็นเด่นชัดได้ในชุดสีขาว การใส่เสื้อผ้าสีแดงก็เพื่อให้คราบเลือดที่เกิดจากประจำเดือนและอาจซึมเลอะออกมากลืนไปกับสีผ้าสีแดง ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการใช้พืชท้องถิ่น เปลือกไม้ หรือใบไม้ เช่น ไม้ประดู่ และครั่ง ย้อมสีให้กลมกลืนกับสีแดงและออกแบบเครื่องแต่งกายเป็นชุดสีแดง ปรากฏเป็นสัญลักษณ์ประจำกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในด้านเครื่องแต่งกายมาจนถึงทุกวันนี้ [14]

นอกเหนือจากการเป็นผ้าทอในชีวิตประจำวัน ผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์ยังมีนัยของการเป็นสินค้าวัฒนธรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านกะเหรี่ยง ทั้งในรูปของผ้าทอตามชนบทและผ้าทอประยุกต์ ที่สัมพันธ์กับการเกิดขึ้นของกลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยง โดยมีกลุ่มที่ทำงานค่อนข้างโดดเด่น คือ “กลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ” ซึ่งเกิดจากความพยายามและการทำงานร่วมกันของนักวิจัยอิสระ (คุณระวีวรรณ ศรีทอง) และกลุ่มแม่บ้านกะเหรี่ยงห้วยหินดำ ในการสร้างพลังและเสริมศักยภาพให้กับผู้หญิงกะเหรี่ยง ผ่านการพัฒนาการย้อมสีธรรมชาติและการทอผ้ากะเหรี่ยง ปัจจุบัน กลุ่มสตรีฯ มีเสถียรภาพมากขึ้น สามารถผลิตผ้าทอกะเหรี่ยงสีธรรมชาติเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริม นอกจากนี้ ในหมู่บ้านอื่น ๆ เช่น บ้านกล้วยและบ้านตะเพินก็มีการรวมกลุ่มของแม่บ้านเพื่อทอผ้าจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว [17]

กะเหรี่ยงโปว์บ้านห้วยหินดำมีการสืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างต่อเนื่อง และเป็นการส่งต่อความรู้ผ่านการลงมือทำงานเชี่ยวชาญ แต่ด้วยภูมิรู้เหล่านี้ไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงทำให้เกิดการเลือนหายไปของชุดความรู้ต่าง ๆ ในระหว่างการส่งต่อ สภาพการณ์ดังกล่าวทำให้กะเหรี่ยงโปว์รุ่นใหม่ที่สนใจในวัฒนธรรมของตนเอง หันมาให้ความสำคัญกับแบบแผนการดำรงชีวิตในอดีต ไม่ว่าจะเป็นทักษะการย้อมสีผ้า การทอผ้า การทำเกษตรกรรม ความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี ไปจนถึงข้อห้ามและหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงการตระหนักในประโยชน์และคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่ในทางหนึ่งผลักดันเขาสู่การแสวงหาหนทางที่จักทำให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ไม่สูญหายไปตามการเปลี่ยนแปลงและ/หรือเป็นการตั้งรับกับความทันสมัยที่เข้ามาปะทะและจกทำให้ภูมิรู้ดั้งเดิมของกะเหรี่ยงโปว์เลือนหายไป

“การย้อมสีธรรมชาติ” เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของมนุษย์ในการนำส่วนต่าง ๆ ของพืช เช่น ดอก ผล ราก เปลือกไม้ เนื้อไม้ ฯลฯ มาผ่านกระบวนการทำให้เกิดเป็นสีส้น ส่วนใหญ่เป็นการส่งต่อความรู้แบบปากต่อปาก และใช้การฝึกฝนและปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม กระบวนการย้อมสีธรรมชาติแบบดั้งเดิมที่เคลื่อนผ่านกาลเวลากำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและสูญหายไปขององค์ความรู้ ปรากฏการณ์นี้ได้สร้างความตระหนักในคุณค่าและมูลค่าของผ้าย้อมสีธรรมชาติให้กับคนในชุมชน และเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกระแสความต้องการบริโภคสินค้าทางวัฒนธรรมและแรงสนับสนุนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติที่กำลังถูกพูดถึงอย่างต่อเนื่อง

ในอดีตโปว์ปลูกฝ้ายไว้ในไร่หมุนเวียน เพื่อนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการทอเสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ผู้หญิงโปว์มีหน้าที่ทอผ้าให้สมาชิกในครอบครัว โดยเริ่มตั้งแต่การเก็บดอกฝ้ายมาตากให้แห้ง จากนั้นนำมาใส่เครื่องแยกเมล็ดฝ้ายออกจากเนื้อฝ้าย เรียกว่า “เครื่องอัด” เป็นอุปกรณ์ที่ทำมาจากไม้ที่มีแกนแข็งแรงเช่น ไม้ประดู่ โดยผู้ชายโปว์เป็นคนทำอุปกรณ์ดังกล่าวให้ เมื่อแยกเมล็ดฝ้ายออกจากเนื้อฝ้ายได้แล้ว ก็นำเนื้อฝ้ายมารวมกันให้เป็นก้อน เรียกว่า “ลูกหลี” ใช้ไม้คลี่ให้เป็นเส้น จากนั้นนำเข้าเครื่องปั่นด้ายเพื่อปั่นให้เป็นเส้นฝ้ายนำมาจับให้เป็นใจก่อนนำไปย้อมด้วยเปลือกไม้ ใบไม้ ลูกไม้ หรือพืชท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาหนึ่งทักษะการย้อมผ้าจากสีธรรมชาติเกือบสูญหายไปจากชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ ด้วยหลงเหลือผู้สูงอายุชาวโปว์เพียงไม่กี่คนในแต่ละหมู่บ้าน (หมู่บ้านละ 1-2 คน) ที่มีความรู้ในเรื่องการย้อม

กระทั่งในเวลาต่อมาได้เกิดกระบวนการสร้างสรรค์ผ้าย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำขึ้น กลุ่มดังกล่าวเป็นการรวมกลุ่มของผู้หญิงโปว์ในบ้านห้วยหินดำที่มองเห็นความสำคัญของภูมิรู้ในการย้อมและทอผ้าสีธรรมชาติ และต้องการต่อยอดทักษะ/ยกระดับภูมิปัญญาในการย้อมและทอผ้าให้กลายเป็นสินค้าวัฒนธรรม/สินค้าท้องถิ่น ที่มีเรื่องราวของชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ด้านข้างและรายละเอียดของการย้อมสีธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์สอดแทรกอยู่ กลุ่มฯ ที่เกิดขึ้นนี้ นอกเหนือจากจะเป็นการมา

รวมตัวกันเพื่อย้อมและทอผ้าในช่วงว่างเว้นจากการทำงานในไร่ข้าว การมาพบเจอกันในแต่ละครั้ง สมาชิกของกลุ่มฯ ที่มีช่วงวัยที่หลากหลายก็ได้ใช้เวลานี้บอกเล่าเรื่องราวของผ้าทอและส่งต่อความรู้ให้แก่กัน ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งในการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้เรื่องการย้อมและทอผ้าให้กับคนรุ่นใหม่ในชุมชน

“เมื่อเราทำสิริธรรมชาติ เราก็ต้องเรียนรู้ธรรมชาติ เรียนรู้สิ่งแวดล้อม และเราจะทำงานกับสิ่งแวดล้อม โดยให้สิ่งแวดล้อมอยู่กับเราอย่างยั่งยืนได้อย่างไร” (ลัดดาวัลย์ ปัญญา, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2566) เป็นถ้อยคำที่สะท้อนวิธีคิดและปฏิบัติการของโปรวที่มีต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่การรู้ในคุณสมบัติและเข้าใจในธรรมชาติของวัตถุดิบ ที่ในแต่ละวัตถุดิบ ไม่ว่าจะเป็นเปลือกไม้ ใบไม้ และดอกไม้ ต่างก็ให้สีย้อมที่ต่างกัน เช่น การจดจำว่ากระดังงาด้านนี้ให้สีแบบนี้ในฤดูกาลหนึ่ง แต่เมื่อฤดูกาลเปลี่ยน แม้เป็นกระดังงาด้านเดียวกันก็อาจให้สีที่แตกต่าง รวมถึงพันธุ์ไม้ที่ให้สีจิตทุกชนิดจะปรับตัวไปตามฤดูกาล ไม่ว่าจะเป็นฤดูแล้ง ฤดูฝน ฤดูหนาว ก็จะทำให้สีย้อมที่แตกต่าง หากไม่มีประสบการณ์ การเรียนรู้ และภูมิปัญญา ก็อาจไม่เข้าใจความซับซ้อนของสีย้อมตามธรรมชาติ

Figure 1 Method for whittling Padak tree

Source: Photo by Preewara Meemak on May 1, 2023

“ต้นไม้ก็เหมือนมนุษย์ ถ้าเราเลือกใช้ไม่ถูกต้อง จะทำให้ต้นไม้เป็นแผล” (ลัดดาวัลย์ ปัญญา, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2566) ถ้อยคำดังกล่าวเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความเข้าใจในธรรมชาติและส่งต่อความเข้าใจนั้นสู่รุ่นลูกหลาน นั่นคือ ต้นไม้แต่ละต้นมีชั้นเนื้อไม้และชั้นเปลือกไม้ สีที่ใช้ในการย้อมผ้าเป็นสีที่ได้จากชั้นเปลือกไม้ หญิงชาวโปรวที่มีความเชี่ยวชาญในการออกหาเปลือกไม้จะไม่ถากเปลือกไม้ไปจนถึงชั้นเนื้อไม้ เพราะจะทำให้เนื้อไม้เป็นแผล พวกเขาเลือกที่จะถากด้านใดด้านหนึ่งของต้นไม้ในจำนวนที่เพียงพอต่อการย้อมสี 1 ครั้ง และจะรักษาผิวไม้ที่ถูกถาก (คล้ายการทำแผลให้ต้นไม้) ด้วยการใช้ดินที่อยู่ใต้ต้นไม้ นั่น ๆ นำมาทาที่แผล (บริเวณที่ถากเอาเปลือกไม้ไปใช้) ด้วยเชื่อว่าเป็นการสมานแผลและทำให้ต้นไม้คืนกลับสู่สภาพปกติได้ภายในระยะเวลา 1 เดือน หากต้นไม้ไม่สามารถสร้างเนื้อเยื่อมาหุ้มแผลไว้ได้หรือแผลปิดช้า เชื้อโรคต่าง ๆ อาจลุกลามเข้าไปในลำต้นและลามไปยังส่วนต่าง ๆ จนทำให้ต้นไม้ตายได้ในที่สุด หากเปรียบต้นไม้เป็นร่างกายของมนุษย์

ผลที่ไม่สมานหรือหายช้าก็มักส่งผลร้ายต่อร่างกาย

การย้อมสีธรรมชาติมีเทคนิคและวิธีการย้อมที่สะท้อนการเรียนรู้ ปรับเปลี่ยน และต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการเตรียมวัตถุดิบและอุปกรณ์ในการย้อมสี ได้แก่ เส้นด้าย หม้อย้อม น้ำเปล่า น้ำสนิม และวัตถุให้สีจำพวกเปลือกไม้ประดู่ เปลือกเพกา ลูกกุนทา ครั่ง และใบห้อม เพื่อนำมาใช้ย้อมสีธรรมชาติแบบเย็น ซึ่งจะมีกรรมวิธีในการย้อม ดังนี้

1. เตรียมวัตถุดิบให้สีธรรมชาติ เริ่มจากตากเปลือกไม้ให้เป็นแผ่น ๆ ที่มีขนาดเล็กและบาง หากเป็นใบไม้หรือผลของพืชควรหั่นให้มีขนาดเล็ก ด้วยหม้อที่ใช้ต้มมีขนาดไม่ใหญ่ ไม่มีการขังดวงวัตถุให้สี ใช้การคาคะเนเป็นหลัก ซึ่งนั่นทำให้สีที่ได้ในแต่ละครั้งมีความแตกต่างกัน โดยเปลือกไม้ประดู่ให้สีน้ำตาลแดง เปลือกเพกาให้สีเหลือง ครั่งให้สีน้ำตาลอมชมพู ใบห้อมให้สีฟ้าอมเทา และลูกกุนทาให้สีเทา

2. แช่วัตถุให้สีในถังบรรจุน้ำสะอาดอุณหภูมิปกติ ขั้นตอนนี้เรียกว่าการสกัดสีแบบเย็น สำหรับพืชท้องถิ่นที่มีปริมาณเม็ดเงินมาก พืชจะมีคุณสมบัติในการยึดเกาะกับเส้นใยได้ดี แม้จะถูกสกัดความเข้มข้นของสีในน้ำอุณหภูมิห้องก็ตาม แต่พืชบางชนิดก็ต้องใช้ปริมาณที่มากพอในการย้อมสี [18] ผู้ย้อมสามารถคาคะเนความเข้มข้นของสีได้ตามความต้องการ หรือแปรเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของวัตถุให้สีที่อาจเข้มข้นหรืออ่อนแตกต่างกันไปตามความสมบูรณ์ของดิน น้ำ และอากาศในแต่ละช่วงเวลา

3. นำน้ำสีสกัดแบบเย็นไปต้มให้มีอุณหภูมิสูงขึ้น จากนั้นนำเส้นฝ้ายลงไปต้มในหม้อ คาคะเนปริมาณสีที่ต้มให้พอเหมาะกับจำนวนเส้นฝ้าย ประมาณ 1-4 ใจ ใช้ไม้ขนาดพอดีมือจุ่มเส้นฝ้ายขึ้น-ลง เพื่อให้เส้นฝ้ายสัมผัสอากาศและน้ำย้อม นั่นจะทำให้เส้นฝ้ายสามารถซึมซับสีย้อมสม่ำเสมอและสีเข้มข้น เป็นเทคนิคที่ช่วยให้ฝ้ายสามารถดูดซับเม็ดสีธรรมชาติได้เต็มที่ อีกทั้งป้องกันไม่ให้เกิดสีตกตะกอนอยู่ก้นหม้อ แช่เส้นฝ้ายไว้ในน้ำย้อมสักพัก แล้วค่อยจุ่มเส้นฝ้ายขึ้น-ลงในน้ำย้อมจนกว่าจะได้สีที่ต้องการ

4. หากสีย้อมธรรมชาติเจือจางหรือไม่เข้มข้นพอ ผู้ย้อมจะใส่น้ำสนิม น้ำปูน หรือน้ำสารส้มลงไป ในหม้อย้อม เป็นการใส่สารที่มีความเป็นด่างช่วยในการย้อม เป็นเทคนิคในการสร้างสีใหม่ที่สามารถเพิ่มความเข้มหรือความสดให้กับเส้นฝ้าย นอกจากนี้ยังเป็นการประหยัดเวลาและสร้างความหลากหลายในการย้อมสีธรรมชาติ

5. ในบางครั้งผู้ย้อมจะนำวัตถุดิบธรรมชาติมากกว่า 1 ชนิด ลงไปแช่ในน้ำย้อมสีธรรมชาติ เพื่อทดลองสร้างสรรค์สีธรรมชาติที่แปลกใหม่ “อย่างอันนี้ ต้นห้อมจะย้อมได้สีฟ้าอมเทา แต่ตอนนี้ยังย้อมออกมาสีไม่ค่อยชัดเลยจะเอามาย้อมทับอีกรอบหนึ่ง เพื่อให้ได้สีที่เข้มข้น แล้วถ้าเราย้อมทับไปมา ก็จะทำให้ได้สีที่มีเอกลักษณ์ และกลายเป็นสีหนึ่งเดียวตามธรรมชาติของการย้อมสี เพราะบางทีหม้อหนึ่งนะ ทำสีได้เจ็ดอย่าง” (ลัดดาวัลย์ ปัญญา, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2566)

Figure 2 The process of drying natural dyed cotton threads

Source: Photo by Preewara Meemak on May 1, 2023

6. หลังจากได้เส้นฝ้ายสีย้อมธรรมชาติ ผู้ย้อมจะนำเส้นฝ้ายไปล้างในน้ำสะอาด บิดให้พอหมาด ๆ แล้วนำไปตากในที่โล่งอากาศถ่ายเท แต่จะไม่นำไปตากแดดและปล่อยให้เส้นฝ้ายแห้งสนิท ขั้นตอนนี้อาจใช้เวลานาน เพราะผู้ย้อมต้องคอยคลี่และขยับเส้นฝ้ายให้แห้ง จากนั้นนำเส้นฝ้ายมาม้วนเป็นก้อนเป็นใจเก็บไว้ และนำออกมาใช้เมื่อต้องการทอ

ทั้งหมดนี้ คือ กระบวนการย้อมเส้นด้ายของกะเหรี่ยงโปว์บ้านห้วยหินดำ อันเป็นการนำภูมิรู้ที่สะท้อนความเข้าใจในธรรมชาติมาสร้างสรรค์เป็นผ้าทอในชีวิต ดังถ้อยคำที่ว่า “กว่าจะได้ผ้าใส่ผืนนี้ มันต้องผ่านกระบวนการนี้ทั้งหมด กว่าจะได้เสื้อตัวนี้ มันก็ต้องผ่านกระบวนการนี้ทั้งหมด ถ้าไม่ผ่านตรงนี้ จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้ ถ้าขาดขั้นตอนใดไป จะเป็นผืนผ้าทอไม่ได้” (ลัดดาวัลย์ ปัญญา, สัมภาษณ์, 1 พฤษภาคม 2566) ที่ในห้วงเวลาที่เคลื่อนไป ภูมิรู้ที่ทำหน้าที่เพื่อชีวิตก็ได้เคลื่อนสู่การกลายเป็นสินค้าวัฒนธรรมเพื่อสร้างรายได้และเสริมพลังทางสังคมให้แก่ชุมชน

Figure 3 Shawls, scarves, and bags, samples of natural dyed woven fabric products

Source: Photo by Varapon Montrivade on February 21, 2020

ผ้าทอกะเหรี่ยงในแบบประยุกต์ ที่เป็นการนำการทอแบบเกี๊ว การใช้ลวดลายดั้งเดิมและสีย้อมจากธรรมชาติ ผสานเข้ากับสีย้อมสังเคราะห์บางสีและการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ร่วมสมัย เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ป๊อ บ้านห้วยหินดำนนำมาใช้เพื่อสร้างสินค้าวัฒนธรรมในแบบที่เคลื่อนไหวไปตามการเปลี่ยนแปลงอย่างยืดหยุ่นกับวิถีดั้งเดิมที่ว่า “กะเหรี่ยงป๊ออาศัยอยู่กับธรรมชาติ เราต้องรักษาลิขิตแวดล้อมเอาไว้และใช้อย่างยั่งยืน” ภาพที่เด่นชัดของปรากฏการณ์นี้ คือ การที่กะเหรี่ยงป๊อทอผ้าสีธรรมชาติจากสิ่งที่มีในป่า โดยเลือกกลายกลายยก หรือลายดั้งเดิมบางลายมาใช้เป็นบางส่วนของผ้าทอ ดังปรากฏในผ้าทอที่นำมาเย็บเป็นกระเป๋าคอคล้องคอ ใส่มือถือ หรือการวางลายที่ไม่มากนักเกินไป เน้นความเรียบง่าย ดูทันสมัย และใช้ได้ในชีวิตประจำวัน บนผ้าทอที่นำไปเย็บเป็นย้อม เสื้อ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ขณะเดียวกันคนรุ่นใหม่ป๊อก็ได้สร้างความท้าทายให้กับกลุ่มฯ และผู้คนในวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ผ่านการทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อสร้างสรรค์และออกแบบสินค้าให้มีความหลากหลาย คลายความเคร่งครัดในขนบต่าง ๆ เกี่ยวกับผ้าทอและเครื่องแต่งกายกะเหรี่ยงลง ผ่านการพูดคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่เกี่ยวกับการนำลวดลายและผ้าทอไปประยุกต์ใช้เป็นสินค้าที่มีความร่วมสมัย เช่น ความเป็นไปได้ในการนำลายผ้านุ่งบางลายมาสร้างสรรค์อยู่บนเสื้อกะเหรี่ยงแบบไม่จำกัดเพศ (unisex) และการใช้สีย้อมสังเคราะห์บางสี เช่น สีพาสเทล ซึ่งเป็นสีที่ไม่สามารถผลิตได้จากทรัพยากรที่มีในธรรมชาติ มาใช้ในการผลิตสินค้าวัฒนธรรม เพื่อให้สินค้าของกลุ่มฯ สอดรับกับความต้องการของผู้บริโภคที่หลากหลาย และสิ้นไหล ซึ่งนั่นทำให้ความท้าทายที่มีต่อการสร้างสรรค์สินค้าวัฒนธรรมของป๊อห้วยหินดำนกลายเป็นแรงผลักดันที่ทำให้ผ้าทอและสินค้าจากผ้าทอกะเหรี่ยงยังคงได้รับการพัฒนาในเรื่องรูปแบบ สีสัน คุณภาพสินค้า และแปลกใหม่มาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง

Figure 4 Unisex Karen shirts produced for sale.

Source: Photo by Varapon Montrivade on June 16, 2023

ความท้าทายของ “กลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงป๊อด่านช้าง”

การวิเคราะห์ความท้าทายของกลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงป๊อด่านช้างโดยใช้ Empathy Map Canvas เผยให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

Figure 5 Empathy Map Canvas

Source: Designed by Pasit Panrae on September 2, 2023

1. เรากำลังเห็นใจใครอยู่ (Who are we empathizing with?)

กลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี คือ ภาพแทนของกลุ่มผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์ด่านช้าง ที่มีศักยภาพในการผลิตผ้าทอตามชนบและผ้าทอประยุกต์ กลุ่มดังกล่าวมีสมาชิกประมาณ 50 คน ประกอบด้วยกลุ่มแม่บ้าน คนรุ่นใหม่ และเยาวชนโปว์ กลุ่มแม่บ้าน คือ สตรีสูงวัยและวัยกลางคนที่ได้รับการปลูกฝังเรื่องการทอผ้ามาเป็นเวลาช้านาน คนรุ่นใหม่ คือ วัยรุ่นตอนปลายที่มีความสนใจในเรื่องการทอผ้าสีธรรมชาติและพยายามธำรงรักษาลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ดังเดิม พวกเขาทำหน้าที่สอนเยาวชนโปว์ในเรื่องการย้อมและทอผ้ากะเหรี่ยง ควบคู่ไปกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น ความท้าทายของสมาชิกของกลุ่มฯ คือ การหาหนทางในการขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันของคนหลากหลาย ทั้งเพื่อผสมผสานองค์ความรู้เก่าและองค์ความรู้ใหม่ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาดั้งเดิมของโปว์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของโปว์ไปพร้อมกัน

2. เรากำลังได้ยินอะไรอยู่ (What are we hearing?)

สิ่งที่เราได้ยิน คือ เสียงสะท้อนจากคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ที่ต้องการธำรงรักษาภูมิรู้ในการทอผ้าที่มีเอกลักษณ์และสืบทอดมาแต่อดีต ผ่านการเป็นสินค้าวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้คนเฒ่าคนแก่และคนรุ่นใหม่ในชุมชนได้ทำงานร่วมกัน รวมถึงความต้องการซื้อสินค้าวัฒนธรรมที่มากขึ้น กรณีกะเหรี่ยงโปว์บ้านห้วยหินดำที่มีจุดเด่นในเรื่องผ้าทอสีธรรมชาติ เรื่องราวและรายละเอียดของผ้าทอดังกล่าว นอกจากจะสะท้อนเรื่องราวเกี่ยวกับการทอตามชนบและการประยุกต์ผ้าทอให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ผ่านการย้อมสีธรรมชาติและการตัดเย็บเป็นสินค้าวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ปรากฏการณ์ดังกล่าวยังสะท้อนความต้องการสินค้าวัฒนธรรมซึ่งคือ “ผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์” ที่เพิ่มขึ้น ผ่านจำนวนการสั่งซื้อที่มากขึ้นอย่างไม่สัมพันธ์กับศักยภาพในการผลิต

ผ้าทอของกลุ่มฯ (กลุ่มฯ ไม่สามารถผลิตสินค้าได้เพียงพอกับความต้องการซื้อ หลายครั้งผู้บริโภคต้องแสดงความประสงค์ที่แน่ชัดว่าต้องการผ้าทอจริง กลุ่มฯ จึงจะผลิตให้ ซึ่งนั่นทำให้กว่าจะได้สินค้าแต่ละชิ้น ผู้บริโภคต้องรอและสั่งจองล่วงหน้า) ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ชี้ให้เห็นว่า ความโดดเด่นในตัวผลิตภัณฑ์และเรื่องราวของผ้าทอกะเหรี่ยง คือ ความน่าสนใจในตัวสินค้าที่ทำให้ผู้ที่ชื่นชอบสินค้าวัฒนธรรมมองข้ามกระบวนการออกแบบและการผลิตที่ใช้เวลานาน และเลือกที่จะเฝ้ารอวันที่จะได้รับผ้าทอหรือสินค้าจากผ้าทอกะเหรี่ยงที่เจ้าของวัฒนธรรมสร้างสรรค์ให้

3. เราเห็นอะไร (What are we seeing?)

ต้นทุนทางธรรมชาติ การทอผ้าสะท้อนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติผ่านการปลูกฝ้าย ไว้ทอผ้า การย้อมสีธรรมชาติจากใบและเปลือกไม้ที่ได้ตามธรรมชาติ รวมถึงลวดลายที่สื่อถึงธรรมชาติรอบตัว แม้ในปัจจุบันจะมีการซื้อขายสำเร็จมาใช้ในการทอผ้ามากขึ้น แต่การยังคงใช้สีย้อมจากพืชพันธุ์ตามธรรมชาติที่ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาขึ้น ก็สะท้อนการดำรงอยู่ของภูมิรู้ในการอยู่และใช้ประโยชน์จากต้นทุนทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน เห็นได้ชัดจากความรู้ในเรื่องสีสันทนของสีย้อมที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมที่พืชพันธุ์เหล่านั้นเติบโต ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความสมบูรณ์ของพื้นดิน น้ำฝน และสภาพอากาศ อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ของการผลิตผ้าทอด้วยสีย้อมตามธรรมชาติ หาได้มีเพียงนัยของการเป็นเครื่องนุ่งห่ม แต่หมายรวมถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ด้วยหากไม่อนุรักษ์ให้ปายังคงความอุดมสมบูรณ์และผู้คนใช้ประโยชน์จากพืชพันธุ์ในป่าแต่พอดี สีสันทนในผ้าย้อมที่เป็นเอกลักษณ์ก็จักเลือนหายไป

ต้นทุนทางมนุษย์ ความจำเป็นในการอนุรักษ์ภูมิรู้ในการทอผ้ากะเหรี่ยงที่มาพร้อมกับความจำเป็นในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ต้องการมุมมองของป๊อว์ในทุกช่วงวัยในการขับเคลื่อนให้การผลิตสินค้าวัฒนธรรมสามารถสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับชุมชน คราวเรือน และป่าเขาที่ป๊อว์ตั้งถิ่นฐานอยู่ กรณีของกลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ การรักษาภูมิรู้ในการย้อมและทออาจไม่ประสบความสำเร็จหากไม่ได้รับความช่วยเหลือจาก NGOs และความพยายามในการผลักดันตนเองของสตรีกะเหรี่ยงไปสู่การเรียนรู้เรื่องการย้อมและการพัฒนาสินค้าวัฒนธรรม ยิ่งในปัจจุบันโอกาสทางการศึกษาที่มากขึ้นและความเจริญของสังคมสมัยใหม่ที่เคลื่อนเข้าสู่ชุมชนป๊อว์ ทางหนึ่งได้ดึงคนรุ่นใหม่ชาวป๊อว์ให้กลับมาใช้ชีวิตและทำงานด้านการพัฒนาในชุมชน แบบแผนการดำรงชีวิตแบบเดิมที่ผสมเข้ากับโลกยุคใหม่ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ป๊อว์ใช้ในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา/วัฒนธรรมป๊อว์ ทรัพยากรธรรมชาติ และบอกเล่าถึงประเด็นปัญหาที่ป๊อว์ต้องการส่ง “เสียง” ให้สังคมภายนอกได้รับรู้อย่างมีประสิทธิภาพและร่วมสมัย

4. พวกเขาพูดอะไร (What do they say?)

การรวมกลุ่มเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับสถานการณ์ของผ้าทอกะเหรี่ยงที่กำลังจะเลือนหายไปตามกาลเวลา ทั้งจากเงื่อนไขความเจริญของเมืองที่รุกคืบเข้าสู่ป่าและการขาดผู้สืบทอดองค์ความรู้ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้สตรีป๊อว์บ้านห้วยหินดำในหลากหลายแนวทางหาหนทางในการอนุรักษ์และส่งต่อความรู้เกี่ยวกับการทอผ้ากะเหรี่ยง ผ่านการทำให้ผ้าทอกะเหรี่ยงกลายเป็นสินค้าวัฒนธรรม ที่ในทางหนึ่งคือช่องทางที่จักทำให้ป๊อว์รุ่นใหม่สนใจที่จะเรียนรู้เรื่องการทอผ้ามากขึ้น ทั้งในเรื่องภูมิรู้เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและการทอ, ลวดลายที่สะท้อนการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ, วัตถุดิบในการทอ เช่น เส้นฝ้ายและสีย้อมธรรมชาติ อันเป็นความรู้ที่สืบทอดมาแต่อดีต และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นที่มาของสีย้อมธรรมชาติ ตลอดจนการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่จักนำมาใช้ในการพัฒนาผ้าทอกะเหรี่ยง ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ทั้งจากการ

เดินทางออกไปนอกชุมชนและได้เห็นสิ่งต่าง ๆ, การใช้ประโยชน์จากโลกยุคดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการค้นหาความรู้ และการล้อมวงสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กับนักท้องถิ่นและนักวิชาการที่เดินทางเข้ามาในชุมชน ซึ่งนั่นทำให้การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับภูมิรู้ใหม่ ๆ และสินค้าวัฒนธรรมกลายเป็นหนทางที่ทำให้คนรุ่นใหม่ชาวโปว์สามารถพัฒนาผ้าทอและสินค้าที่เกี่ยวข้องกับผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็นที่รู้จักและสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น

5. พวกเขาทำอะไร (What do they do?)

การทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยอิสระกับกลุ่มแม่บ้านโปว์ห้วยหินดำ ในการต่อยอดภูมิรู้การย้อมและทอผ้ากระเหรี่ยง ผ่านการทำให้ผ้าทอกระเหรี่ยงกลายเป็นสินค้าวัฒนธรรมที่สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มแม่บ้านทั้งในรูปแบบผ้าทอตามชนบทและผ้าทอประยุกต์ เป็นการพัฒนาที่ผลักดันให้สมาชิกของกลุ่มฯ จากหลากหลายวัยได้ทำงานร่วมกันเพื่อผสมผสานองค์ความรู้เก่าและใหม่เข้าด้วยกัน ซึ่งนั่นทำให้ผ้าทอกระเหรี่ยงบ้านห้วยหินดำมีความน่าสนใจ ทั้งในเชิงการออกแบบลวดลาย สีสันทัน และประเภทของสินค้า รวมถึงการพัฒนาเทคนิคในการย้อมสีธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้วัตถุดิบธรรมชาติที่ให้สีสันทันแปลกใหม่มากขึ้น การออกแบบลวดลายเรขาคณิตตามสมัยนิยม และการผสมผสานสีสันทันให้เหมาะสมกับผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ซึ่งนั่นทำให้ผู้บริโภคสามารถสวมใส่เครื่องแต่งกายหรือผลิตภัณฑ์จากผ้ากระเหรี่ยง ไม่ว่าจะเป็นเสื้อ กระเป๋า หรือผ้าพันคอ ในหลากหลายโอกาส

นอกจากนี้ การคลายความเคร่งครัดที่มีต่อหน้าที่ของเครื่องแต่งกายและผ้าทอกระเหรี่ยง ก็เป็นอีกหนึ่งปฏิบัติการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น กล่าวคือ หน้าที่ของเครื่องแต่งกายโปว์ในอดีต สีสันทันและลวดลายในเครื่องแต่งกายของผู้หญิงและผู้ชายค่อนข้างแยกกันอย่างเด่นชัด เครื่องแต่งกายของผู้ชายจะมีลวดลายและสีสันทันไม่สดเท่าของผู้หญิง แต่การออกแบบสินค้าวัฒนธรรม โดยการรับฟังและคำนึงถึงมุมมองของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน ได้คลายเส้นแบ่งการใช้งานของเครื่องแต่งกายตามวิถีโปว์ให้เลือนลงสู่การปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายตามชนบทให้เป็นสินค้าที่เหมาะสมกับผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ผ่านการผลิตผ้าทอเพื่อนำไปตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายหรือผลิตภัณฑ์จากผ้าทอที่ไม่แบ่งแยกรูปแบบ ลวดลาย สีสันทัน และลวดลายตามเพศ ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อและสวมใส่สินค้าของกลุ่มฯ ได้อย่างอิสระและไม่ละเมิดชนบดั้งเดิม สิ่งเหล่านี้สะท้อนการปรับประยุกต์ที่คำนึงถึง “เสียง” ของคนในชุมชนและความต้องการของตลาดภายนอก

6. พวกเขาคิดและรู้สึกอย่างไร (What do they think and feel?)

ความเจ็บปวด (Pains)

การเกิดขึ้นของการผลิตผ้าทอกระเหรี่ยงเพื่อเป็นสินค้าวัฒนธรรม แม้โดยนัยจะเกิดขึ้นเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเรียนรู้และอนุรักษ์ผ้าทอกระเหรี่ยง แต่ด้วยเงื่อนไขของชีวิตที่ต้องหาอยู่หากิน การทอผ้าที่สตรีมักทำในเวลารว่างหรือเมื่อเสร็จสิ้นจากการทำงานในไร่ ได้กลายเป็นอุปสรรคในการผลิตชิ้นงาน เพราะสมาชิกของกลุ่มฯ ไม่มีเวลาในการผลิตสินค้า ยิ่งไปกว่านั้นการทอผ้ากลับกลายเป็นงานของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนมากกว่าจะเป็นงานของสตรีชาวโปว์รุ่นใหม่ ความพยายามในการอนุรักษ์และถ่ายทอดความรู้เกิดผลกับคนรุ่นใหม่ไม่กี่คนในชุมชน ซึ่งนั่นทำให้แม่กลุ่มฯ จะพยายามออกแบบสินค้าให้มีความร่วมสมัยเพียงใด กำลังการผลิตที่ไม่เพียงพอและยังคงสวนทางกับความต้องการซื้อที่มากขึ้น ส่งผลให้ “กลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ” ยังไม่สามารถเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าได้

สิ่งนี้สัมพันธ์กับการขาดผู้สืบทอดความรู้ในเรื่องผ้าทอ กล่าวคือ ด้วยความรู้และทักษะในการย้อม ทอ และจกลายผ้าของโปว์ ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนกันแทบจะทั้งชีวิต เวลาของคนรุ่นใหม่ ๆ ในชุมชนที่หายไปเพื่อ การศึกษาและการใช้ชีวิตในสังคมเมือง ได้กลายข้อจำกัดที่ทำให้การสืบทอดความรู้จากคนเฒ่าคนแก่ สู่คนรุ่นใหม่ขาดหายไป ด้วยงานหัตถกรรมที่ต้องใช้ความประณีตสูง การเรียนในแต่ละลายล้วนไต่ระดับจาก การย้อมการทอหรือจากลายง่าย ๆ ไปสู่การจกลดลายที่มีความซับซ้อน และจำเป็นต้องมีคนเฒ่าคนแก่ในชุมชน เป็นผู้สอนหรือทำลดลายนั้น ๆ เช่น เหน่งหรือผ้านุ่งของหญิงชาวโปว์ในแต่ละส่วนของผ้านุ่งมีลดลายที่ ซับซ้อนแตกต่างกันไป ในลดลายที่ซับซ้อนมาก ๆ แม้จักเป็นการหยาบถนนั้นมาผลิตเป็นผ้าพันคอหรือ องค์ประกอบเล็ก ๆ ในย่าม ก็ยังต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์การทอของผู้เฒ่าผู้แก่ในการผลิต สิ่งนี้ตอกย้ำ ข้อจำกัดในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน

สิ่งที่ได้รับ (Gains)

หนึ่งในความสำเร็จของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ คือ การที่คนรุ่นใหม่ ของชุมชนมีความต้องการสืบทอดอัตลักษณ์และภูมิปัญญาดั้งเดิมของโปว์ไว้มิให้เลือนหาย ผ่านการรวมกลุ่ม สมาชิกในทุกช่วงวัยให้มาทำงาน/ผลิตผ้าทอกะเหรี่ยงตามชนบและประยุกต์อย่างสร้างสรรค์ ทั้งในเชิงการ อนุรักษ์วิถีการทอและการพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมให้ร่วมสมัยขึ้น และใช้ประโยชน์จากการเป็นคนรุ่นใหม่ ในการสื่อสารเรื่องราวของผ้าทอโปว์ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ทั้งในพื้นที่ออนไลน์ เช่น การออกบูธร้านค้าในและ นอกจังหวัดสุพรรณบุรี การเปิดรับนักท่องเที่ยวและนักวิชาการให้เข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมโปว์และการทอผ้า ฯลฯ และบนพื้นที่ออนไลน์ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการสื่อสารเรื่องราวของชุมชนและ ผ้าทอกะเหรี่ยง ด้วยประโยชน์ทางหนึ่งของการที่ผู้คนภายนอกรู้จักโปว์ด้านข้างมากขึ้น อาจกลายเป็นแรงกระตุ้น ที่สะท้อนกลับไปยังชุมชน ที่ทำให้โปว์รุ่นใหม่ ๆ หันมาสนใจเรียนรู้การผลิตสินค้าวัฒนธรรมโปว์มากขึ้น

สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ นอกจากจะชี้ให้เห็นความต้องการของผู้ผลิตผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์ในเรื่อง การออกแบบและสร้างสรรค์สินค้าวัฒนธรรม ทั้งในรูปแบบดั้งเดิมและรูปแบบประยุกต์ให้ตอบสนองความต้องการ ของผู้บริโภคสมัยใหม่ และไม่เป็นเพียงการจำหน่ายสินค้าบนพื้นที่ออนไลน์ให้กับเครือข่ายหรือผู้บริโภค ที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มฯ ข้อค้นพบจากการศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นความท้าทายของกะเหรี่ยงโปว์ด้านข้าง ในการแสวงหาโอกาสและช่องทางในการสื่อสาร/นำเสนอสินค้าวัฒนธรรมของกลุ่มฯ ให้ครอบคลุมไปยังพื้นที่ ออนไลน์ ซึ่งจักเป็นพื้นที่ใหม่ ๆ ในการขยายการเข้าถึงสินค้าวัฒนธรรมไปยังผู้บริโภคกลุ่มใหม่ที่ชื่นชอบ สินค้าวัฒนธรรม พร้อม ๆ กับการสื่อสารเรื่องราวที่หลากหลายของกะเหรี่ยงโปว์สู่สังคม

บทสรุป

ต้นทางของ “ความท้าทายในการสร้างสรรค์และพัฒนาผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์อย่างยั่งยืน” เริ่มจากการ สร้างสรรค์ผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อใช้เป็นเครื่องทอห่มร่างกายและการหน้าที่อื่น ๆ ในชีวิต อันเป็นการ พัฒนาในเชิงความคิดที่ต่อเนื่องและเป็นลำดับจากอดีตสู่ปัจจุบัน เป็นการนำประโยชน์จากเส้นฝ้ายสีขาว หรือขาวขุนธรรมชาติ ที่เมื่อแต่เดิมสีเส้นต่าง ๆ ลงไป ด้วยการนำเปลือกไม้และใบไม้ที่ทำได้ตามธรรมชาติ มาสกิดและย้อมให้เส้นด้ายมีสีอื่น เมื่อผสานเข้ากับกระบวนการทางความคิดที่ต้องการใช้ชีวิตอย่างเป็น หนึ่งเดียวกันกับธรรมชาติ สะท้อนผ่านรูปแบบ การทอ และลดลายต่าง ๆ ที่กะเหรี่ยงโปว์สร้างสรรค์ขึ้น ฝ้ายสีขาวที่ถูกเปลี่ยนเป็นเส้นด้ายและแปรเปลี่ยนเป็นเครื่องแต่งกายตามลำดับได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของแบบ

แผนที่แฝงไปด้วยนัยเชิงสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นกะเหรี่ยงโปว์

กฎเกณฑ์มากมายที่ถูกปรับเปลี่ยนและกำหนดขึ้นภายใต้นโยบายของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในบริบทโลกที่เคลื่อนตัวไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ ตลอดเวลา ที่พุ่งเข้าปะทะกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นโอกาสจึงเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ ผ่านกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของผู้ผลิตไปพร้อม ๆ กัน เช่นเดียวกับการใช้ Empathy Map Canvas เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย (กลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ) อย่างลึกซึ้ง และเป็นภาพมุมกลับที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับรู้และเข้าใจความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง

การมองหาโอกาสและสร้างช่องทางในการสื่อสารให้ผู้คนได้รับรู้ถึงการใช้ชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านพื้นที่อยู่อาศัย เรื่องเล่า รวมถึงการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบของสินค้าวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นทั้งบนพื้นที่ออฟไลน์และออนไลน์ ความพยายามเหล่านี้เกิดขึ้นจากการตกผลึกทางความคิดของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านห้วยหินดำ ผ่านการทำความเข้าใจตนเองในฐานะผู้ผลิตที่มีทุนทางวัฒนธรรมและเข้าใจผู้อื่นในฐานะผู้บริโภค ก่อปรกับการทำความเข้าใจและให้ความสำคัญกับแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้วยโมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-Green Economy: BCG) ที่เกิดจากส่วนผสมทางแนวคิดที่หลากหลายเพื่อก้าวไปสู่ “ความยั่งยืน” ในทุกมิติที่ยั่งยืน และซ้อนทับกันราวกับเส้นด้ายหลากสีในผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “ความท้าทายในการสร้างสรรค์และพัฒนาสินค้าทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อตอบสนองความต้องการซื้อของผู้บริโภคในตลาดออฟไลน์และออนไลน์ กรณีศึกษา ผ้าทอกะเหรี่ยงโปว์ด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี” ที่ได้รับทุนวิจัยเพื่อสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

References

- [1] Creative Economy Agency (Public Organization). (n.d.). *Creative economy as a new landscape of the global economic system*. Creative Economy Agency (Public Organization) <https://www.cea.or.th/research-creative-economy> (in Thai)
- [2] Pisatphen, W. (2016). Thailand 4.0 revives the creative economy and drives the economy through innovation. *BOI e-Journal*, 27(10), 6 – 12. (in Thai)
- [3] Chaniam, R. (2021). The power of local brand: A strategy for creating differences with the power of local brands. *DIPROM e-Journal*, 63(May – June), 8 – 11. (in Thai)
- [4] Burusphat, S., Deepadung, S., Suraratdecha, S., Patpong, P., Ardsmiti, N., & Setapong P. (2011). *Language uses and attitudes towards languages and ethnic tourism of ethnic groups in the Western Region of Thailand*. Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University. (in Thai)

- [5] Thongpaiboonkit, J. (2012). Creative economy and cultural industries, traveling to the same destination. *DIPROM e-Journal*, 54(November – December), 20 – 21. (in Thai)
- [6] TCDC. (n.d.). *Seminar documents: Creative Thailand: Building the Thai economy with creativity: The way to survive... choices (Facing the challenges)*. (in Thai)
- [7] Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council. (n.d.). *BCG economic model*. Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council. <https://www.nxpo.or.th/th/bcg-economy/#> (in Thai)
- [8] Krusanphisit, S. (2021). *New economic model, BCG for sustainable development of Thailand*. The Public Relations Department. <https://www.prd.go.th/th/file/get/file/20210208bad3e100342ab5f77c639c956a2c052b144040.pdf> (in Thai)
- [9] Phongpanich, J., Phurikasem, S., Laorngoen, P., Waruttama, W., Chomphukham, C., Tangwongprasert, C., Jangariyawong, M., Buranathai, C., Puangmee, P., Siripho, B., & Vajraphai, S. (2021). *Driving the Bio - Circular – Green – Economy: BCG Model) in the central northeastern provinces*. Devawongse Varapakorn Institute of Foreign Affairs. (in Thai)
- [10] Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2019). *Economic model for sustainable development*. Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (in Thai)
- [11] Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2022). *Guidelines for driving agricultural promotion with the spatially integrated BCG Model*. Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives. (in Thai)
- [12] Wisartsakul, W., Hirunsalee, S., Chasri, P., & Wanmeechai J. (2021). *A guide to using tools to help you work with communities*. Thailand Science Research and Innovation. (in Thai)
- [13] Yayici, E. (2016). *Design thinking methodology book*. ArtBizTech.
- [14] Montrivade, V., & Singkul, N. (2021). Dan Chang's Plow Karen people: Understanding ethnic group through cultural and ethnic tourism. *DAMRONG JOURNAL*, 20(2), 207 – 230. (in Thai)
- [15] Deepadung, S., & Khammuang, S. (1997). *Encyclopedia of ethnic groups in Thailand: Pwo Karen*. Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University. (in Thai)
- [16] Sasomjit, A. (2016). *The research and analysis of the PGA K'NYAU (KAREN) native garments identity for design usage in modern fashion and textiles* [Unpublished master's thesis]. King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. <https://opacimages.lib.kmitl.ac.th/medias/pdf/09016392.pdf> (in Thai)

- [17] Singkul, N., & Montrivade, V. (2019). *Dynamics of the Karen ethnic community in western Thailand, Phase 1, study area: Suphanburi, Uthai Thani, and Nakhon Sawan provinces. Project series to research the dynamics of ethnic communities for creating living culture maps, Year 1 (2019)*. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (in Thai)
- [18] Research project on developing a database system for the utilization of local plants for natural dyeing under the Royal Initiative Plant Genetic Conservation Project. (n.d.) *Knowledge about natural dyeing*. <https://cmru63.com/naturaldyes/km/> (in Thai)